

Голові спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03
Національного університету цивільного захисту
України, заслуженому працівнику освіти, доктору
наук з державного управління, професору С.М.
Домбровській

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора
Мороза Володимира Михайловича на дисертаційну роботу
Сокола Олександра Анатолійовича на тему: «Державна політика забезпечення
конкурентоспроможності економіки України», яку подано до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за
спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.

В сучасних умовах відбувається розгортання нового етапу глобальної боротьби за економічні ресурси та посилюється конкуренція між країнами. Це вимагає від України формування та реалізації дієвих заходів щодо запобігання та протидії вищезазначеним процесам в економічній сфері, що передбачає необхідність вибудовування державної стратегічної політики, спрямованої на підвищення стійкості економіки до зовнішніх викликів з метою забезпечення необхідного рівня її конкурентоспроможності. Очевидно, що формування та реалізація державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в зазначених умовах має сприяти досягненню стратегічних національних економічних інтересів та пріоритетів в довгостроковій перспективі.

Саме тому, формування державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України потребує удосконалення відповідної теоретико-методичної бази, адже їй притаманний певний ступінь

суб'єктивності, що знижує якість такої політики та ефективність її реалізації. Тому вироблення загальних теоретичних принципів, визначення ключових елементів державної політики, виявлення сутності відповідних категорій, теоретичне обґрунтування механізмів формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки дозволять вирішити це завдання і сформувати більш надійну в сучасних умовах систему забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Отже, в сучасних умовах існуючих ризиків та викликів державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки України потребує удосконалення, в тому числі через підвищення ефективності та результативності відповідних механізмів її формування та реалізації, що й обумовлює актуальність дисертаційного дослідження Сокола Олександра Анатолійовича, постановку мети роботи, завдань, наукової новизни, формулювання відповідних висновків та пропозицій.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), що розроблялася Національним університетом цивільного захисту України. Внесок здобувача полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Визначена дисертанткою мета дисертаційного дослідження зумовила його структуру, а також вибір загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані коректно та

узгоджені з метою і завданнями наукового дослідження.

У вступі дисертантом надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими дослідженнями Національного університету цивільного захисту України, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, представлено наукову новизну, наведено практичне значення одержаних результатів та дані щодо їх впровадження та апробації (С. 14-23).

У першому розділі дисертації – «Теоретико-методичні та науково-практичні засади державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки» (С. 24-72) здобувач розглянув сучасний стан наукових досліджень та систематизував теоретико-методичні підходи щодо ролі держави у сфері забезпечення конкурентоспроможності економіки; визначив сутність і зміст державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки, обґрунтував і виокремив механізми її формування та реалізації; охарактеризував особливості формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в зарубіжних країнах. В цілому, перший розділ дисертантом подано, як аналіз основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням українських та іноземних джерел.

У другому розділі наукового дослідження «Сучасний стан державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України» (С. 76-123) дисертантом здійснено оцінку сучасного рівня конкурентоспроможності економіки України, як об'єкту державної політики; визначено результативність державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України; охарактеризовано існуючі проблеми та суперечності державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України.

Третій розділ дисертації «Удосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України» (С. 127-173) здобувач присвятив обґрунтуванню стратегічних пріоритетів формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності

економіки України; визначив напрями удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України; окреслив шляхи трансформації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в умовах європейської інтеграції України.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних Соколом О.А. результатів дослідження полягає в науково-практичному обґрунтуванні теоретичних положень та напрямів удосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України.

Серед найбільш значущих результатів дослідження, що мають наукову новизну, можна відзначити:

- удосконалено теоретико-методичні підходи щодо напрямів формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності національної економіки (С. 143-159);

- дістали подальшого розвитку шляхи трансформації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в умовах європейської інтеграції України (С. 159-173);

- дістали подальшого розвитку категоріально-понятійний апарат науки державного управління шляхом уточнення змісту поняття «державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки» (С. 38-51);

- дістали подальшого розвитку систематизація існуючих концептуальних підходів до визначення сутності та змісту державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в зарубіжних країнах (С. 51-72).

Оцінка ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертаційної роботи.

Автореферат дисертації Сокола О.А. достатньо повно (наскільки дозволяє його обсяг) відображає основні результати та висновки проведеного наукового

дослідження. Порівняння тексту автореферату з текстом дисертаційної роботи дозволяє дійти висновку про ідентичність основних положень наукового дослідження та матеріалу, викладеного в авторефераті. Автореферат не містить інформації, яка відсутня в дисертаційній роботі.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих наукових працях.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних наукових конгресах, науково-практичних конференціях, в збірниках наукових праць.

Зокрема, основні положення і результати дослідження висвітлено у 8 публікаціях, із них: 4 – статті у наукових фахових виданнях України зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (категорія «Б»), 1 – стаття в іноземному науковому виданні за напрямком дослідження, 3 – тези конференцій. У перелічених наукових публікаціях достатньо повно розкрито зміст усіх розділів рецензованої дисертаційної роботи.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження підтверджується довідкою про впровадження у діяльність Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної військової адміністрації, яким розглянуто, схвалено та враховано пропозиції при реалізації «Програми розвитку фізичної культури і спорту, молодіжних ініціатив та формування здорового способу життя у Харківській області на 2019-2023 роки» та «Програми національно-патріотичного виховання молоді на 2019-2023 роки» в частині необхідності формування генерації здорової і активної молоді через освіту, заняття фізичною культурою і спортом, національно-патріотичне виховання, що підвищує продуктивність та інноваційність регіональної економіки і забезпечує необхідний рівень її конкурентоспроможності. Використовуються при реалізації «Перспективного плану (основних напрямів)

діяльності Харківської обласної державної (військової) адміністрації на 2024 р.» пропозиції щодо створення умов для працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості), яка є ключовим ресурсом економічного розвитку та необхідною передумовою підвищення конкурентоспроможності регіону.

Результати дисертаційного дослідження, а саме: поглиблення понятійно-категоріального апарату, обґрунтування і виокремлення механізмів формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки, а також визначення напрямів їх удосконалення використовуються при викладанні освітніх компонент «Публічне управління та адміністрування в економічній сфері» та «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» за програмою підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України.

Також основні положення, висновки, рекомендації та пропозиції здобувачки можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для подальшого удосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України, в тому числі на регіональному рівні.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності.

Дисертація Сокола Олександра Анатолійовича на тему: «Державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки України» відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме наступним його пунктам: цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку, як чинники формування та функціонування механізмів державного управління; механізми державного регулювання окремих галузей і сфер суспільного життя та їх удосконалення; результативність та ефективність функціонування суб'єктів та механізмів державного управління; державне регулювання розвитку країни, регіону, галузі; програми та механізми їх реалізації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи.

Не зважаючи на те, що дисертаційне дослідження Сокола Олександра Анатолійовича на тему: «Державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки України» виконане на достатньо високому науково-теоретичному та методичному рівнях, мають місце окремі дискусійні положення, зауваження та побажання.

1. Здобувач в підрозділі 1.1 дисертаційної роботи «Конкурентоспроможність економіки як об'єкт державної політики» (С. 24-38) досить ґрунтовно розглядає сутність різних наукових категорій: «конкуренція», «конкурентоспроможність», «конкурентоспроможність товару», «конкурентоспроможність фірми», «конкурентоспроможність бізнесу», «конкурентоспроможність галузі», «конкурентоспроможність країни», «національна конкурентоспроможність». Проте доцільно було б зосередити більше уваги на розгляді сутності та змісту саме наукової категорії «конкурентоспроможність економіки», яка є важливою складовою об'єкту та предмету дисертаційного дослідження.

2. У підрозділі 1.2. дисертаційної роботи «Теоретичні засади державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки» здобувач обґрунтовує та виокремлює такі механізми формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки: політико-адміністративний, нормативно-правовий, фінансово-економічний, інформаційно-мотиваційний (С. 44-51). Однак дисертантом наведено недостатньо аргументації та теоретико-методичного обґрунтування з приводу того, чому пропонується розглядати саме ці та лише ці механізми формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки.

3. На рисунку 1.2 дисертації «Система формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки» (С. 45) здобувач наводить інструменти нормативно-правового механізму державної

політики забезпечення конкурентоспроможності економіки, до яких слушно відносить нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств тощо. Однак доцільно було б конкретизувати інструменти нормативно-правового механізму, тобто вказати саме ті нормативно-правові акти, які мають безпосереднє відношення до формування та реалізації основ державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України.

4. У підрозділі 2.1. дисертації «Оцінка рівня конкурентоспроможності економіки України як об'єкту державної політики» (С. 76-92), дисертант досить розгорнуто характеризує особливості макроекономічного розвитку та рівня конкурентоспроможності економіки України за період 2021-2024 рр. Однак, доцільно було б наведену статистико-аналітичну інформацію за різними напрямками та складовими конкурентоспроможності піддати системному аналізу та розглядати комплексно за допомогою відповідних інтегрованих показників. Це дозволило б створити єдину аналітичну площину для характеристики досягнутого рівня конкурентоспроможності економіки України, проаналізувати існуючі проблеми і суперечності формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки, а також зробити відповідні узагальнення, висновки та пропозиції.

5. У дисертаційній роботі здобувач слушно розглядає теоретичні моделі і методичні підходи, а також особливості формування та реалізації державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки в зарубіжних країнах (С. 51-72), однак не конкретизує, що саме з існуючого світового досвіду доцільно запровадити в українську державно-управлінську практику з метою вдосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України в сучасних умовах.

Разом з тим, вказані зауваження та побажання не знижують загальної науково-практичної цінності дисертації, не впливають на позитивну оцінку наукового дослідження, а можуть слугувати дороговказом щодо подальших наукових досліджень здобувача.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Сокола Олександра Анатолійовича на тему: «Державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки України» виконана на достатньо високому науково-методичному рівні, має практичну цінність і є завершеною науковою працею, в якій отримані науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне науково-прикладне завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки України. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації є результатом проведених наукових досліджень, що знайшли відображення у дисертаційній роботі та є значущими для галузі науки державного управління.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація на тему: «Державна політика забезпечення конкурентоспроможності економіки України» відповідає вимогам МОН України та пунктам 11-13 Порядку присудження наукових ступенів, що затверджений Постановою КМУ від 24.07.2013 р., №567 (зі змінами), а її автор, Сокол Олександр Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

Завідувач кафедри соціології і публічного управління
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
доктор наук з державного управління,
професор

Володимир МОРОЗ

